

Mario Sõrm, Evelin Karindi-Kask
Rahandusministeerium
Suur-Ameerika 1,
10129 Tallinn
mario.sorm@fin.ee
evelin.karindi-kask@fin.ee

Meie 29.04.2019 nr 11-13/666

Tallinna Tehnikaülikooli tagasiside riigihangete seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsusele

Lp Rahandusministeeriumi vastutavad ametnikud

Täname võimaluse eest anda tagasisidet riigihangete seaduse muutmise kavatsusele (edaspidi *VTK*). Tallinna Tehnikaülikool (edaspidi *ülikool*) esitab käesolevaga enda olulisemad ettepanekud.

1. Elektroonilise teabevahetuse keskkonna kasutamise kohustuse muutmine (§ 45 lg 1)

Palume kaaluda võimalust loobuda elektroonilise teabevahetuse nõudest raamlepingu alusel sõlmitavate minikonkursside puhul. Nõue suurendab hankijate halduskoormust ebamõistlikul määral. Riigihangete registri olemasolevas lahenduses minikonkursi läbiviimiseks vajalikud toimingud on liialt aeganõudvad ja tülikad. Minikonkurss tuleb aga läbi viia ühest sendist alates ja väiksemate ostude puhul ei ole mentlustoiminguteks kuluv aeg proportsioonis ostu enda väärtusega.

2. Kõrvaldamise kontrolli subjektide piiritlemine (§ 95 lg 1 ja lg 4)

Hankijal on kohustus kontrollida kõrvaldamise aluseid pakkuja haldus-, juhtimis- või järelevalveorgani liikme või muu seadusliku või asjaomase riigihankega seotud lepingulise esindaja kohta. Ülikooli juhtorganiteks aga on vastavalt TTÜKS §-le 3 kuratoorium, nõukogu ja rektor. Kokku on ülikooli juhtorganites 11+27+1=38 liiget (rektor on korruga kahe juhtorgani liige). Kui pakkujaks on ülikool, peab ülikool kokku koguma kõigi juhtorganisse kuuluvate isikute isikukoodid ja küsima Karistusregistrist tasuta päringuna tõendi. Toetame VTK-s pakutud lahendust piirata juhtorgani liikmete ringi, kelle kohta viidatud tõendit nõutakse, ebatüüpiliste pakkujate, nagu ülikoolide või kohalike omavalitsuste puhul.

3. Selgitused ja rahuaeg (§ 46)

Ülikool ei toeta VTK-s välja pakutud mõtet rahuaaja perioodi lühendada. Ülikooli jaoks on rahuaaja kehtestamine enne pakkumuste avamist väga oluline, et hoida ära juhtumeid, kus pakkujad üritavad oma küsimustega pahatahtlikult avamise aega edasi nihutada.

4. Raamlepingu alusel sõlmitud hankelepingute kohta teavitamine (§ 83 lg 3)

Kvartaalselt andmete esitamine suurendab olulisel määral hankija halduskoormust. Palume säilitada võimalus esitada andmed 12 kuu kaupa.

5. Raamlepingu eeldatav maksumus ja selle alusel sõlmitavate hankelepingute maksumus (§ 30)

VTK-s on ettepanek seada piir hankelepingute maksumusele, mida hankija on raamlepingu alusel õigustatud sõlmima. Sellise meetme puhul on hankija kohustatud raamlepingu eeldatava maksumuse täpsemalt määrama, mis omakorda eeldab ettenägelikumat planeerimist.

Ülikooli seisukoht on, et hankija peab alati veenduma, et tema raamlepingu tegelik hind on vastavuses valitud menetlusliigi piirmääraga. See tähendab, et ei tohi tekkida olukorda, kus hankija tegi Eesti-sisese menetluse, kuigi raamlepingut kasutati kogumahu üle rahvusvahelise piirmäära. Küll ei ole aga mõistlik sundida hankijaid olema seotud konkreetse summaga. Maksumus on eeldatav ja hankija ei pruugi suuta 4 aasta lõikes prognoosida lepingu kogumaksumust. See viiks selleni, et lepinguid sõlmitakse igaks juhaks suuremate summade peale, et raamlepingu maht varem täis ei saaks, mis ei anna pakkujatele lepingu tegelikest summadest endiselt realistlikku ülevaadet.

6. Pakkumuste esitamise minimaalsed tähtajad sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluses (§ 126)

Ülikool ei toeta minimaalsete tähtaegade sätestamist. Sotsiaal- ja eriteenuste hulka on valitud teenused, mille olemusest tulenevalt võib nende hankimise protseduur olla kiirem ja lihtsam. Ülikool ei toeta bürokraatia suurendamist.

7. Kulude jaotamine vaidlustusmenetluses (§ 198 ja 199)

VTK-s on esitatud küsimus: Kas peaks mõistma hankijalt välja kulud ka siis, kui ta omal soovil otsust muudab?

Ülikool on ettepaneku vastu ja soovib jääda praeguse regulatsiooni juurde. Vastasel juhul tekib olukord, kus hankija läheb igal juhul lõpuni vaidlema, kuna siis jääb võimalus, et otsus tehakse tema kasuks. See suurendab aga nii VAKO, hankija kui ka pakkuja töökoormust.

8. Täiendavad ettepanekud

- 1) Kehtiva seaduse kohaselt on kohustuslik minikonkursside korraldamine alates ühest sendist. Teeme ettepaneku kehtestada piirsumma, millest allapoole minikonkurse ei peaks tegema. Piirsumma võiks olla näiteks 1000 eurot.
- 2) Hetkel tuleb minikonkursi läbiviimisel riigihangete registris teha ca 200 hiireklikki. Ettepanek: süsteem peab muutuma 10 korda kiiremaks ja süsteemi tuleb lihtsustada. Võib kehtestada sarnaselt eelmisele ettepanekule piirmäärad, millest allpool võiks korraldada konkursi e-maili teel.
- 3) Avatud hankemenetluses võiks RHS-s näha ette võimaluse, et hankija kvalifitseerib pakkujad ja avab hinnapakumused, kuid lükkab ikkagi kõik pakkumused tagasi ja annab kvalifitseerunud pakkujatele nt 10 päeva aega esitada uus hinnapakumused ilma, et peaks mitmekuulist avatud hankemenetluse protsessi uuesti otsast peale läbi tegema. See looks võimaluse soodsamate hindade saamiseks ja kiirendaks kordushangete läbiviimist. Võib küll väita, et lahendus on vastuolus kehtivate EL-i direktiividega, kuid tänane RHS lahendus tervikuna lihtsalt ei võimalda parimate hindadega teenuseid/kaupu hankida. Palume vajadusel kaaluda selle ettepaneku tegemist EL-ile, et riigihangete kujundamises Euroopa tasandil kaasa rääkida.

- 4) Teadusteenuse tellimine erandliku hankemenetlusena vastavalt RHS § 11 lg 1 p-le 19 tuleb viia vastavusse EL-i direktiiviga. Hetkel on see osa direktiivist 2014/24/EU RHS-i võetud üle vigaselt. Selle asemel, et sätestada RHS-s teenuste loetelu, millele RHS-i kohaldatakse, on määratletud teenuste loetelu, millele seda ei kohaldata.

Selle küsimuse kohta on 13.11.2018 esitatud ka nõustamispäring ja Rahandusministeerium on andnud samal päeval vastuse, milles viidatakse, et RHS § 11 lg 1 p 19 sätestatud erandi sõnastus on ajendatud direktiivi 2014/24/EU art 14 kohta Euroopa Komisjoni poolt mitteametlikult antud tõlgendusest. Direktiivi enda sõnastust pole aga vastuses korrektselt käsitletud.

Direktiivi 2014/24/EU artikli 14 sõnastus:

Käesolevat direktiivi kohaldatakse ainult selliste teadus- ja arendusteenuste riigihankelepingute suhtes, mis on kaetud CPV koodidega 73000000-2 - 73120000-9, 73300000-5, 73420000-2 ja 73430000-5, tingimusel et mõlemad järgmised tingimused on täidetud:

- a) lepingust tuleneb kasu üksnes avaliku sektori hankijale tema enda tegevuse läbiviimiseks ning*
- b) teenuse eest tasub täielikult avaliku sektori hankija.*

Inglise keeles: *This Directive shall only apply to public service contracts for research and development services which are covered by CPV codes 73000 /.../*

RHS § 11 lg 1 p 19 sõnastus:

Käesolevas seaduses sätestatud korda ei ole hankija kohustatud rakendama, kui:

19) tellitakse CPV-koodidega 73000000-2–73120000-9, 73300000-5, 73420000-2 ja 73430000-5 kaetud teadus- ja arendusteenust, välja arvatud, kui lepingust tuleneb kasu üksnes hankijale tema enda tegevuseks ja teenuste eest tasub täies ulatuses sama hankija;

Ehk siis, kui direktiivi kohaselt kohaldatakse seda ainult teatud koodidega teadusteenuste suhtes, siis RHS-i (selles sätestatud korda) hoopis ei kohaldata samade koodidega teenuste suhtes. Riigihangete seadus on seega otseselt vastuolus direktiiviga. Rahandusministeeriumi poolt viidatud mitteametlik tõlgendus, mis ei ole ka avalikult kättesaadav, ei saa olla direktiivi sellisel kujul ülevõtmise õiguspäraseks aluseks.

- 5) RHS-i muutmise käigus tuleks vaadata ka üle Perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse rakendusaktid, et need oleksid RHS sätetega kooskõlas. Näiteks on praktika käigus välja tulnud vastuolu määruse „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetusest hüvitatavate kulude abikõlblikuks lugemise, toetuse maksmise ning finantskorrektsioonide tegemise tingimused ja kord“ (Ühendmäärus) § 22 lg 11 p 10 ja RHS-i vahel.
- SA Archimedes leidis viidatud määruse punkti alusel Mäepealse tn ehitushankest (riigihangete registri nr 202598, kehtetuks tunnistatud) tagasinõude aluseks oleva vea, kuigi RHS-i järgi olid vastavustingimused ülikooli poolt korrektselt sõnastatud. Nimelt on Ühendmääruse § 22 lg 11 punktis 10 sätestatud, et hankelepingule eraldatavat toetust vähendatakse 25 protsenti, kui hankemenetluse korraldamisel on kvalifitseerimise tingimusi kasutatud vastavaks tunnistamise tingimustena. Samas ei välista RHS ning direktiiviga 2014/24/EU on kooskõlas kutsealase pädevuse nõuete sätestamine pakkumuse vastavustingimuseks.
- 6) Alltöövõtjate kontrollimisel tekitab RHS § 122 lg 5 hankijatele ebamõistliku halduskoormuse. Enamiku Eesti hankijate põhitegevus ei ole maksualase käitumise kontrollimine ja ei ole mõistlik nõuda, et hankija peab kontrollima regulaarselt alltöövõtjatena kasutatavate isikute kõrvaldamise aluseid.
- 7) Ehitushangete lepingute sõlmisel ja täitmisel on hankijale pandud suur hulk ülesandeid, mis ei kanna endas eesmärki või ei peaks olema hankija kohustused. Näiteks RHS § 122 lg 9 paneb hankija peatöövõtja ja alltöövõtja omavahelises suhtes n-ö kohtuniku rolli. Samuti § 115 lg 1 ja 2, millest esimene ei oma kasutegurit, kuna hankija peab küsima ainult põhjendust, kuid see ei anna automaatselt võimalust kedagi hankemenetlusest eemaldada. Sama paragrahvi lõikes 3 sätestatud keskmise töötasu kontroll tekitab jälle nõude, et hankija peab sekkuma ettevõtte majandustegevusse. Samas, kui ettevõtte töötasu on keskmisest madalam, ei anna

see jällegi hankijale automaatset õigust kedagi hankemenetlusest eemaldada. Leiame, et antud nõuded võiksid olla määratud erandkorras näiteks asutustele, kellel on avalik ülesanne tegeleda riigi ehitustöödega, kuid mitte kõigile tavahankijatele.

- 8) Rahandusministeerium ja RIK on loonud hankijatele uue tööriista - e-kataloogi, kuid rakendusüksuste seas ei ole selge, kas üks e-kataloogi variantidest (ajakohastatud e-kataloog) kannab endas elektroonilise teabevahetuse keskkonnale seatud nõudeid. Kui ühelt poolt on nõutud, et hankija ei tohi näha pakkumusi enne pakkumuste esitamise aega, siis e-kataloogi ajakohastatud süsteemis on hankijal võimalik näha pakkumusi reaajas ja neid ise eemaldada. Palume võtta kindel seisukoht, kas e-kataloog on seadusega kooskõlas.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Tauno Tuisk
finantsdirektor

Koopia: Piia Zimmermann, Eesti Tööandjate Keskliit, piia@employers.ee

Eveli Kobar, hangete talituse juhataja, eveli.kobar@taltech.ee

Laur Hiob, peajurist, laur.hiob@taltech.ee